

De gemeente Breda trapt in verkooppraatje Arnhemse poelier

Met verbazing las ik in het februarinummer 2008 van Zeldzaam Huisdier een artikel onder de kop " Kraaikop opgenomen in Erfgoedvisie Breda 2008-2015". Hierin wordt zonder goede argumenten verondersteld dat de Kraaikop vanwege de naam in Engeland en Duitsland Breda en Breda fowl een ras is dat de oorsprong in deze stad heeft. Helaas moet ik het gemeentebestuur van Breda teleurstellen. Het ras werd echter in het verleden in die landen ook aangeduid met de naam Gelders hoen.

Het is echter nog veel erger. Hiervoor ga ik weer te rade bij Houwink in zijn niet gepubliceerde boek uit 1940 "De geschiedenis van de Nederlandse hoenderrassen" waarin interviews met Smijtink, poelier te Arnhem, en Bertram, poelier te Breda, staan. Hierin staat de ontknoping van de naam Bredase kapoen voor de Kraaikop.

"Zaterdags gingen wij naar Arnhem, waar een poelier woonde, de heer G.H.Swijtjnk, die af en toe met Kraaikoppen adverteerde. Wij zouden eens gaan zien wat hij had.

En wat hij had -dat was zeldzaam mooi; grote hokken ieder met allerlei tomen Kraaikoppen, zwart, wit, koekoek, blauw, zwartbont, patrijs.

Hij was zeer vereerd door ons bezoek en zo begon hij ons alles over zijn Kraaikoppen te vertellen..

Hij zei geregeld naar de kippenmarkten in Rotterdam en Amsterdam te gaan, waar in de jaren 1850-1880 altijd Kraaikoppen aan de markt kwamen en wel bij honderden. Hij vertelde dat er de volgende rassen van Kraaikoppen waren: Schulpneuzen, brilneuzen, torense met 2 horentjes, die ook horentjes-kippen werden genoemd, soms ook torentjes; Kraaikoppen met kleine en grote kuiven, baarden en bevederde en onbevederde poten. Hij gebruikte de Kraaikoppen met onbevederde poten alleen voor zijn poelierszaak omdat deze sneller groeiden en veel vetter en zwaarder waren. **En om ze maar extra aan te bevelen, had hij ze de naam gegeven van "Bredase-Kapoenen."**

Hij kapoende ook veel voor de diners van de rijke heren in Arnhem.

Er zaten een 50 tal in kleine hokken om gemest te worden; dit waren grote koekoeks en witte dieren hoog op de poten zonder veren aan de poten en met torentjes boven de schulpneus.

Ik vroeg hem wie deze fokten. Hij vertelde dat ze van de buitens in Zuid-Holland kwamen, waar ze bij massa's werden gehouden. Men fokte ze daar vooral omdat ze geen kammen hadden, zodat ze geen last hadden van de winter en van de vorst. Ze waren groot en sterk en hadden veel vlees aan de borst.

Ik zag er prachtige dieren bij van 8-10 pond, die klaar waren voor den slacht.

Hij vertelde ook nog dat ze zeer los waren in de veren wat bij het plukken wel de helft scheelde met de andere hoenders. De witte en de koekoek waren zeer gewild, omdat ze geen donkere poten hadden maar witte.

Zijn vader had altijd Kraaikoppen gehouden, meer dag 50 jaar lang en ook hij nu al 50 jaar en hij wilde niets anders hebben, noch voor zijn zaak noch voor liefhebberij.

Ik heb toen aan de heer Swijtink enige vragen gesteld, waarop hij als oud kenner direct kon antwoorden. Hoe zijn de Kraaikoppen ontstaan?

Antw. Ik geloof uit de Maleiers die al meer dan een eeuw in Holland hebben bestaan of anders uit Vechthoenders, die uit Indië zijn meegebracht. Dit moeten zeer grote en zware dieren zijn. geweest, sommige hanen wogen 11 pond, de hennen 9 pond.

2e. Hoe zouden ze aan die vreemde kop en snavel zijn gekomen?

Antw: Uit kuifhoenders die met Maleiers of Vechthoenders werden gekruist

Op de markten kon men nog zien dat ze kuifjes hebben, soms baarden, soms kleine kammetjes of torentjes."

Op een volgende reis ging Houwink naar Breda en bezocht daar de firma Bertram.

"De Bredase Kapoenen.

In Breda bracht ik de Firma Bertram die aldaar een poelierszaak had een bezoek. Ik wilde wel iets meer weten over de Bredase Kapoenen.

Wat ik hier zag bevestigde hetgeen de heer Swijtink te Arnhem mij had meegedeeld, nl dat het woord "Bredase Kapoenen" een reclame naam was die Swijtink had uitgevonden voor zijn "Kraaikop-kapoenen"

Hij had dit voorbeeld nagevolgd en ze ook maar "Bredase Kapoenen" genoemd.

Ze hadden een oude knecht van bijna 70 jaar die altijd voor de Firma Bertram had gewerkt die o.a. het volgende vertelde:

Omstreeks 1850 en al veel eerder kende men in Noord-Brabant enkel Chaamse kippen; en Bredase Kraaikoppen bij de stadsliefhebbers.

Omstreeks 1880 werden de Italiaanse hoenders ingevoerd. Iedereen moest van die mooie witte kuikens hebben; ze kostten maar enkele stuivers. Van de Chaamse kippen, zowel als van de Kraaikoppen maakten wij Kapoenen. Toen de Kraaikoppen er nog niet waren dienden de Chaamse als: Bredase Kapoenen" .

Bij een feestmaal dat omstreeks 1808 door een Kasteelbezitter bij een huwelijk werd gegeven, kwamen voor: Bredase Kapoenen.

Dit waren Chaamse hoenders, want Kraaikoppen zag men hier toen nog niet."

Het geheel overziende zal het duidelijk zijn dat de enige relatie tussen de Kraaikoppen en de gemeente Breda is gebaseerd op het feit dat de Bredase kapoenen, dat wil zeggen de Chaamse hoenders, een goede naam als slachthoer hadden. Door zijn Kraaikoppen onder deze naam op de markt te brengen vergrootte de firma Swijtink zijn omzet.

Indien de gemeente Breda een hoenderras onder de Erfgoedvisie wil onderbrengen dan is dit het Chaams hoen, een ras dat zorgde voor de gekapoeneerde dieren, die onder de naam Bredase kapoenen op de markt werden gebracht, en de stad een goede naam bezorgden.

Ad Boks